

«Alltid budd»? – tilsyn med kommunal helseberedskap

Beredskapsarbeid kan liknast med husarbeid. Til dagleg registrerer vi kanskje ikkje at arbeidet blir neglisjert. Får vi uventa gjester, blir vi raskt klar over kva som er forsømt. Den dagen ein fullsett skolebuss har køyrt utfor ein fjellskrent, eller orkanen har øydelagt vegar, straumforsyning og telesamband, da blir det avslørt om kommunen har forsømt beredskapsarbeidet sitt.

Frå 2001 har vi hatt ei lov om helseberedskap og sosial beredskap. Lova avløyste ei helseberedskapslov frå 1955, som – prega av klimaet under den kalde krigen – var avgrensa til krigsberedskap. Lova som gjeld i dag, skal sikre at befolkninga får nødvendige helse-, omsorgs- og sosialtenester i kvar ein beredskapssituasjon – anten det gjeld krig eller kriser og katastrofar i fredstid. Lova legg vekt på ansvarsprinsippet, det vil seie at den som har ansvaret for tenester til dagleg, også har ansvaret i ein ekstraordinær situasjon, der drifta må leggjast om og ekstra ressursar setjast inn.

Det har vore sagt at ein beredskapssituasjon i prinsippet ikkje er noko anna enn ein ekstrem normalsituasjon. Moglege årsaker spenner over eit vidt spekter. Det kan vere alt frå ekstremvêr, via hotellbrann og svær trafikkulykke, til epidemi eller terroraksjon. Skal krisa kunne handterast forsvarleg når ho slår til, må samfunnet vere budd på det

uventa. Det må liggje føre planar. Desse må vere baserte på det ein i beredskapsspråket kallar ROS-analyse, som er ein gjennomgang av aktuelle risikosituasjonar og kor sårbar ein er. Ut frå slik analyse må det leggjast planar, tilgang til personell og materielle ressursar må sikrast, nødvendig kompetanse må finnast og haldast ved like gjennom øvingar.

Kommunane har ansvar for å levere grunnleggjande helse- og omsorgstenester. Dei leverer også sosiale tenester gjennom Nav. Kommunane spelar ei avgjerande viktig rolle for å sikre at samfunnet klarer å handtere situasjonar med krise eller katastrofe. Dette er utgangspunkt for at Fylkesmannen i Vest-Agder sidan 2006 har utført planlagde tilsyn med helseberedskap og sosial beredskap i kommunane. I nesten alle kommunar i fylket har vi gjennomført tilsyn med dette temaet éin eller fleire gonger dei siste åtte åra. Ettersom smittevern er tett knytt til helseberedskap, har dette temaet vore inkludert.

Helseberedskap og sosial beredskap kan ikkje leve sitt eige liv, men må finne plassen sin innanfor den totale samfunnsberedskapen. Tilsyna våre er derfor utførte i samarbeid mellom helse- og omsorgsavdelinga og seksjonen for beredskap hos Fylkesmannen. Etter at ny lov om generell beredskap («sivilbeskyttelsesloven») kom på plass i 2011 med forskrift om kommunal beredskapsplikt, har det blitt lettare å føre samordna tilsyn med det totale beredskapsarbeidet i kommunane.

Ved dei fleste tilsyna har det vore påvist eitt eller fleire avvik. Hovudgrunnar til dette kan summerast opp i følgjande punkt:

- Mangelfull ROS-analyse
- Manglande oppdatering av ROS-analyse og/eller planverk
- Manglande samheng mellom ulike delar av planverket
- Uklar ansvars plassering
- Mangelfull opplæring og kompetansesikring, derunder for få øvingar
- Mangelfull sikring av tilgang til nødvendig materiell, utstyr og legemiddel i ein beredskapssituasjon
- Mangelfull oversikt over personell som kan beordrast.

